

ЕДИЦИЈА

Књижевност XX века

ПИСЦИ XX ВЕКА

Књ. 1

Уредници

проф. др Александра Вранеш

проф. др Љиљана Марковић

Уређивачки одбор

проф. др Злата Бојовић

проф. др Ала Шешкин

проф. др Веран Станојевић

проф. др Новица Петровић

Рецензенти

проф. др Владимир Осолник

проф. др Ирина Антанасијевић

проф. др Ксенија Билбија

САДРЖАЈ

Јован Делић: Иво Андрић 5

Нобелова награда за књижевност Иви Андрићу је додељена 26. X 1961, а уручена у Стокхолму 10. XII, којом приликом је Андрић држао беседу о причи и причању. Андрић је у креативном дијалогу са свјетском и домаћом традицијом, од старих књижевности Далеког истока, Библије и антике до данашњих дана; од народне песме, приче и пословице до својих савременика. Његова поетика је „поетика писца ван свих праваца“ (И. Тартаља). Медитација и рефлексија, укрштање критичког мишљења, лирске дирнутости и поетске визије карактеристични су за целокупно Андрићево стваралаштво. Андрић је опседнут *лицима* и човеком; мајстор је портретисања; развио је изузетну способност уживљавања у функцији дочаравања и буђења унутрашњег гласа ствари и људи. Отуда је говор уживљавања најзначајнија стилска особина његовог приповедања.

УДК: 821.163.41.09 Андрић И. ДОИ: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch1
821.163.41:929 Андрић И.

Радивоје Константиновић: Жак Превер.....45

Жак Превер (1900-1977) постигао је незапамћен успех својом песничком збирком *Речи*, објављеном 1946. године у 150 хиљада примерака. „Поезија Жака Превера не може се упоредити ни са једном другом: читалац навикнут на алхемије модерне поезије овде чује нов језик“, каже Г. Пикон. И доиста, Превер одбацује традицију херметичне и елитистичке поезије. Његов духовни преци су Вијон и Виктор Иго, песници које је прихватила најшира читалачка публика. Као и они, и Превер је песник љубави и заљубљеник Париза, мајстор песничког хумора, оригиналан у својој инвентивности. Он је ненадмашни сликар свакодневице. Преверов јунак је напаћен, обесправљен човек, жртва друштвене неправде или рата, али и хедонист који ме да ужива у лепотама живота. Превер је ангажован песник који није равнодушан пред изазовима времена. Привржен републиканској демократској традицији, он је оштар критичар тирани, лажних величина у француској прошлости, као и савремених диктатура. Његова антиратна поезија је изузетно снажна. Превер је краће време припадао надреалистичком покрету што је оставило траг у његовом песничком поступку. Бавио се и сликарством (колаж), а био је и аутор бројних сценарија по којима су снимљени чувени филмови (*Деца раја*). Писао је и текстове за шансоне (*Увело лишиће*). Његове најпознатије збирке песама су *Речи*, *Приче*, *Велики пролећни бал*, *Чари Лондона*, *Киша и лепо време и Сунце ноћи*.

УДК: 821.133.1.09-1 Превер Ж. ДОИ: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch2

Слободан Грубачић: Франц Кафка67

Основна, у суштини једноставна, Кафкина мисао јесте литерарно обликовање човековог самоотуђења, мисао посредовања савременом књижевношћу, пре свега експресионизмом, и властитим искуством сагледана у проблематици људског постојања. Иако Кафкино дело руши за оно време уобичајене представе о просветитељској, „градилачкој“ улози књижевности и писцу као друштвеној личности, оно не означава увек негирање свих познатих наративних техника, стилистичких склоности, фигура и њима сличних изолованих елемената. Као ретко који писац те генерације, Кафка је темељно и чврсто засновао свој имагинативни свет понудивши на формалном плану оно што његовим књижевним ликовима недостаје на егзистенцијалном, тј. доследно га насељавајући јунацима који, посрнувши у јавном и приватном животу, упорно траже сигурност и основну гаранцију постојања. Тај свет невидљивих сукоба, страха и универзалне противречности у Кафкиној прози заснован је на најоучљивијој негативној црти савременог света - принуди. То је свет патње, самокажњавања и репресије, коју човек, најчешће индиректно, врши над другима, и над самим собом. Уз ово се, попут сенке, вуче и кривица, и безброј њених преламања из угла „отуђене субјективности“.

УДК: 821.112.2(436)-31.09 Кафка Ф. ДОО: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch3

Зоран Пауновић: Џејмс Џојс

Митска узвишеност тривијалног181

Рад се бави основним одликама прозног опуса Џејмса Џојса, с посебним освртом на његово најзначајније дело, роман *Уликс*. Након увида у књижевни и историјски контекст настанка Џојсовог дела, као и упознавања с релевантним елементима пишчеве биографије, дат је преглед његовог књижевног рада, уз критичке осврте на збирку приповедака *Даблинци*, роман *Портрет уметника у младости*, као и на велики прозни експеримент под насловом *Финеганово бдење*. Највише пажње посвећено је роману *Уликс*: осветљена је најпре генеза настанка овог дела, као и почетна критичка рецепција, а потом и његове најважније уметничке одлике – формалну и симболичку повезаност с Хомеровом *Одисејом*, иновативност концепције и наративног поступка, основне теме и мотиве. На крају, указано је и на велики утицај романа *Уликс* на књижевност двадесетог и двадесет првог века.

УДК: 821.111.09-31 Џојс Џ. ДОО: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch4

Корнелија Ичин: Николај Гумиљов и Осип Манделштам

Архитектоноско начело акмеизма219

Криза симболизма, о којој су отворено проговорили 1910. године сами симболисти Вјачеслав Иванов и Александар Блок на страницама часописа *Аполлон*, повукла је за собом појаву два нова књижевна правца – акмеизма и футуризма. Песници-акмеисти, првобитно блиски симболистима, коначно су се одвојили од њих већ 1912. године, премда су се акмеистички књижевни манифети појавили тек 1913. године. Полазећи од програмских текстова „Наслеђе акмеизма и симболизам” Николаја Гумиљова и „Јутро акмеизма” Осипа Манделштама, потрудићемо се да покажемо процес усвајања акмеистичких начела у стваралаштву двојице песника, посебно настанак адамистичке поетике, која је подразумевала враћање човековог постојања земаљским изворима, те рађање архитектонског принципа речи, која је била утемељена на борби Логоса с просторном празнином.

Збирка песама *Камен* (прво издање 1913, друго – 1916) постала је пример оваплоћења архитектонског принципа у стваралаштву Манделштама. О томе говори и изобиље храмова, готских катедрала, базилика или напросто грађевина у *Камену*, које се појављују пред нами као речи-камење. С друге стране, Гумиљов не опева само обрађени и необрађени камен. Он велича првог човека на земљи, Адама-Кадма, који даје имена стварима што га окружују, а такође и Адама, прогнаног из раја, оног који ради у зноју лица свог на земљи – на добробит земље (у збиркама *Бисерје*, *Туђе небо* и *Тоболац*).

Узимајући у обзир древне митске представе о камену, Гумиљов и Манделштам покушавају да сопственим стваралаштвом демонстрирају узношење камена-речи до Бога, што и јесте био идеал руског акмеизма.

УДК: 821.161.1.09-14.02СИМБОЛИЗАМ"19" DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch5

Дарко Танасковић: Нагиб Махфуз289

Нагиб Махфуз је неуморно наставио објављивао романи и приче, стално усавршавајући и обогаћујући свој наративни поступак у функцији све захтевнијег и изоштренијег фокуса психолошке анализе и филозофске запитаности пред темељним одредницама смисла човекове земне авантуре. Поједина познија остварења Н. Махфуза доносила су нови квалитет синтезе згуснутог животног искуства и сувереног, разиграног списатељског мајсторства. Врхунац реалистичке фазе Махфузовог стваралаштва, а за многе и највиши домет његове уметности уопште, представља обимна *Трилогија*, поштовања достојна романескна громада финог и тананог унутарњег ткања, у чијем методичном обликовању готово ништа није препуштено случају, па су критичари овај несвакидашњи прозни подвиг спремно упоредили са *Буденброковима* или *Сагом о Форсайтима*,

а самог аутора са Томасом Маном и Голсвортијем. Према неподељеном уверењу арапске књижевне критике и науке о књижевности, затим арабиста ван арапског света и, што је свакако најважније, непогрешивом осећању читалаца од Марока до Ирака, најзаслужнији за узлазни континуитет развојне линије арапског романа и, истовремено, његов највећи, најпотпунији мајстор јесте управо први лауреат Нобелове награде (1988) из арапског света, Нагиб Махфуз.

УДК: 821.411.21.09 Махфуз Н. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch6

Љиљана Марковић: Јасунари Кавабата.....311

Јасунари Кавабата је добитник Нобелове награде за књижевност 1968. године. Припадник је „књижевности осећања“, књижевно-уметничког представљања доживљаја, колико је могуће, изван организоване свести и логичког систематизовања. Уносећи дух и мисаоност, својим из-узетним талентом успео је да преброди опасности чистог евоцирања и описивања доживљеног. Кавабата се залагао да поетски језик оплемени сугестивношћу и евокативношћу, наглим обртима и слободним поређењима, што су особине хаику и вака поезије. Оне су управо јапанске, и, европски надреалисти су у ствари, и тражили своје надахнуће и своје моделе у тим јапанској традицији.

УДК: 821.521.09 Кавабата Ј. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch7

CONTENT

Jovan Delić: Ivo Andrić 5

Nobel Prize for Literature was awarded to Ivo Andrić on October 26, 1961, and presented in Stockholm on December 10, on the occasion of which Andrić held a sermon about story and storytelling. Andrić is in a creative dialogue with global and local traditions, from ancient literature of the Far East, *the Holly Bible* and antiquity to the present day; from folk songs, stories and proverbs to his contemporaries. His poetics represents the „poetics of the writer outside of all directions“(I. Tartalja). Meditation and reflection, intersection of critical thinking, lyrical esteem and poetic visions are typical of the entire creativity of Ivo Andrić. Andrić is obsessed with *faces* and man; he is a master of portraying; he has developed a remarkable ability of immersion in the function of illustrating and awakening the inner voice of things and people. Hence the speech of immersion is the most significant stylistic feature of his narrative.

UDK: 821.163.41.09 Andrić I. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch1
821.163.41:929 Andrić I.

Radivoje Konstantinović: Jacques Prévert..... 45

Jacques Prévert (1900–1977) achieved enormous success with his poetry collection *Paroles*, printed in 1946 in 150,000 copies. “Jacques Prévert’s poetry cannot be compared to any other: a reader accustomed to the alchemies of modern poetry can hear a new language here,” says G. Picon. Prévert indeed rejects the tradition of hermetic and elitist poetry. His spiritual ancestors include Villon and Victor Hugo, poets embraced by the broadest reading public. Like them, Prévert is also a poet of love and a devotee of Paris, a master of poetic humour, original in his invention. He is an unsurpassable painter of everyday life. Prévert’s hero is a suffering, deprived man, victim of social injustice or war, but also a hedonist that can enjoy the blessings of life. Prévert is a committed poet who does not show indifference to the challenges of time. An adherent to the republican democratic tradition, he is a scathing critic of tyrants, false eminences in the French past, as well as of contemporary dictatorships. His antiwar poetry is exceptionally powerful. For a brief period of time, Prévert belonged to the surrealist movement, which left a trace in his poetic technique. He also pursued painting (collage), and he was also the author of a number of scripts for renowned films (*Les Enfants du Paradis*). He wrote lyrics for chansons (*Les Feuilles mortes*). His most famous poetry collections are *Paroles*, *Histoires*, *Grand Bal du printemps*, *Charmes de Londres*, *La Pluie et le beau temps* and *Soleil de nuit*.

UDK: 821.133.1.09-1 Prévert J. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch2

Slobodan Grubačić: Franz Kafka..... 67

Basic, essentially simple, Kafka's thought represents literary shaping of human self-alienation, the idea of mediation through contemporary literature, primarily through expressionism, through its own experience seen within the problem of human existence. Although Kafka's work abolishes the usual notions of the time concerning the enlightening, "construction-like" role of literature and the writer as a social personality, it does not always implies denial of all known narrative techniques, stylistic preferences, figures and the like isolated elements. As hardly any writer of that generation, Kafka has based his imaginative world in a fundamental and firm manner, offering at a formal level what his literary characters were missing at an existential level, i.e. inhabiting it consistently with heroes who, having stumbled in public and private life, persistently seek security and a fundamental guarantee of existence. This world of invisible conflicts, fear and universal contradictions in Kafka's prose is based upon the most visible negative characteristic of the modern world - coercion. This is the world of suffering, self-torture and repression, which a man, usually indirectly, exercises over others and over himself. In addition, in a shadow-like form, the guilt also emerges, as well as a myriad of its refractions from the perspective of "alienated subjectivity".

UDK: 821.112.2(436)-31.09 Kafka DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch3

Zoran Paunović: James Joyce
Mythical Sublimity of the Trivial..... 181

The paper deals with the basic characteristics of James Joyce's prose opus, with special reference to his most important work, the novel *Ulysses*. Upon giving an insight into the literary and historical context of the emergence of Joyce's work, and the introduction to the relevant elements of the writer's biography, the paper provides an overview of his literary work, with critical essays on the collection of short stories *Dubliners*, novel *A Portrait of the Artist as a Young Man*, as well as on the great experiment in prose entitled *Finnegans Wake*. The greatest attention is devoted to the novel *Ulysses*: the paper primarily sheds light on the genesis of this work, as well as the initial critical reception, followed by its most important artistic characteristics - formal and symbolic connection with Homer's *Odyssey*, innovativeness of the concept and narrative process, the basic themes and motifs. Finally, the paper emphasizes the great influence that the novel *Ulysses* had on literature of the twentieth and twenty-first centuries.

UDK: 821.111.09-31 Joyce J. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch4

Kornelija Ičin: Nikolai Gumilyov and Osip Mandelstam

Architectural Principle of Acmeism219

The crisis of symbolism, of which the very symbolists Vyacheslav Ivanov and Alexander Blok openly spoke within the pages of the journal *Apollon* in 1910, has resulted in the emergence of the two new literary directions – acmeism and futurism. Poets-acmeists, originally close to symbolists, have separated from them already in 1912, even though Acmeist literary manifestos appeared only in 1913. Starting from the founding texts „Acmeism and the Legacy of Symbolism“ by Nikolai Gumilyov and „The Morning of Acmeism“ by Osip Mandelstam, we will strive to emphasize the process of adopting Acmeist principles in the work of two poets, especially the emergence of Adamism poetics, which implied the return of human existence to terrestrial sources, and the birth of the architectural principle of the word that was based on the battle led between the Logos and the spatial emptiness.

A collection of poems *Stone* (the first edition was published in 1913 and the second one in 1916) became an example of the incarnation of architectural principle in the creativity of Mandelstam. This is illustrated by the abundance of temples, Gothic cathedrals, basilicas or simply buildings in the *Stone*, which appear before us as word-stones. On the other hand, Gumilyov does not only praise processed and unprocessed stone. He magnifies the first man on earth, Adam Cadmus, who gave names to things that surrounded him, as well as Adam, banished from Eden, the one who worked in the sweat of his brow on earth - for the good of the earth (in the collections of *The Pearls*, *Alien sky* and *The Quiver*). Taking into account the ancient mythical notions of stone, Gumilyov and Mandelstam are trying to demonstrate the glorification of the stone-word towards God through their own creativity, which was in fact the very ideal of Russian acmeism.

UDK: 821.161.1.09-14.02SIMBOLISM"19" DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch5

Darko Tanasković: Naguib Mahfouz289

Naguib Mahfouz has tirelessly continued to publish novels and stories, constantly improving and enriching his narrative method in the function of increasingly demanding and a more sharpened focus of psychological analysis and philosophical questioning before the basic determinants of the meaning of man's earthly adventure. Certain later achievements of N. Mahfouz brought a new quality of synthesis of densified life experience and sovereign, playful literary mastery. The highlight of the realist phase of Mahfouz's creativity, and according to many the greatest achievement of his art in general, is a voluminous *Trilogy*, a respect-worthy novelistic masterpiece of fine and subtle inner fabric, whose methodical design has left almost nothing to chance, thus the critics readily compared this

extraordinary feat of prose with *Buddenbrooks* or *The Forsythe Saga*, and the author itself with Thomas Mann and Galsworthy. According to undivided opinion of Arabic literary criticism and literary science, followed by Arabists living outside the Arab world, and, most importantly, unmistakable feeling of the readers from Morocco to Iraq, the most deserving for the upward continuity of the Arab novel's development tendency and, simultaneously, its largest, most complete master is the very first Nobel laureate (1988) originating from the Arab world, Naguib Mahfouz.

UDK: 821.411.21.09 Mahfuz N. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch6

Ljiljana Marković: Yasunari Kawabata.....311

Yasunari Kawabata won the Nobel Prize for Literature in 1968. A member of „literature of impressions“, a literary-artistic presentation of the experience which is, as far as possible, outside the organized awareness and logical systematization. By introducing the spirit and thoughtfulness, he was able to overcome the dangers of pure evocations and descriptions of the experience through his exceptional talent. Kawabata advocated for the enrichment of poetic language with suggestiveness and evocativeness, sudden twists and free comparisons, which are characteristics of haiku and waka poetry. They are entirely Japanese, and European Surrealists have, in fact, sought their inspiration and their models in this Japanese tradition.

UDK: 821.521.09 Kavabata J. DOI: 10.18485/ai_pisci.2016.1.ch7

ЕДИЦИЈА
Књижевност XX века

ПИСЦИ XX ВЕКА
Књ. 1

Уредници
Александра Вранеш
Љиљана Марковић

* * *

Издавач
АНДРИЋЕВ ИНСТИТУТ
Трг Николе Тесле, Андрићград
00387 58 620912; info@andricevinstitut.org

За издавача
Емир Кустурица, директор

Сарадници
Зорица Ивковић Савић
др. Гордана Ђоковић
др. Драгана Грујић

Превод на енглески
Милица Јелић Мариоков

Припрема за штампу
Жељка Башић Станков

Штампа
Белпак, Београд

Тираж
300

ISBN 978-99976-21-11-5

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

821.09

ПИСЦИ XX века. Књ. 1 / приредио Слободан Грубачић ;
[уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић]. - Више-
град : Андрићев институт, 2016 (Београд : Белпак). - 331, [8] стр.
; 20 cm. - (Едиција Књижевност XX века)

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз поглавља.

ISBN 978-99976-21-11-5

COBISS.RS-ID 6184984